

HÄNT & TÄNKT januari 2022

Vi har upplevt den kallaste vintern på länge efter en ovanligt sval höst. Samtidigt har elpriserna skenat. Nu längtar vi efter ljuset och våren med alla dess skira blommor i backarna. Längtan efter sommaren paras med ett stänk av oro inför risken för naturkatastrofer. Klimattoppmötet i Glasgow var både ett framsteg och en besvikelse. Fossila bränslen ska fasas ned och inte ut som ambitionen var. Men det finns en strimma av hopp.

Pandemin fortsätter att försvåra för våra möjligheter att hålla fysiska möten. Vi tvingas därför inleda vårens verksamhet med digitala program för möten och seminarier. Vandringer i det fria kommer däremot att genomföras som vanligt.

Samfundet S:t Eriks styrelse lägger ned ett omfattande arbete på våra högkvalitativa yttranden över stadsplaneärendena i Stockholm. Under 2021 lämnade vi in hela 55 yttranden och öppna brev mm. Vi har också varit framgångsrika med flera av våra överklaganden, som Mars och Vulcanos, den planerade förbyggnaden av gården till riksdagens ledamotshus mot Bondeska palatset och kvarteret Riset på Södermalm. Stadsbyggnadsnämnden har fått en svår sits med förändringarna av PBL där de är skyldiga att behandla alla krav på stadsplaner och bygglov från fastighetsägare. Vi bidrar här med vårt kunnande till att värna Kulturarvet och med domstolarnas hjälp reda ut var gränserna går.

Vi kan också konstatera att vårt arbete för kulturarvet ger resultat i staden. Stadsbyggnadskontoret har utarbetat ett program för City, som vi välkomnar. Det är ett kunskapsrikt dokument som utgår från riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården, mötet med vattenrummet och stadens silhuett. Vi har många gånger slagit larm om ogenomtänkta förändringarna i City. Det föreslagna programmet för City bygger värnar innerstadens skala och avvisar rivningar. Det vi saknar är tydliga riktlinjer för programmets förverkligande.

Det första exemplet på det nya programmet för City är resultatet av tävlingen för Centralstationsområdet där den nya bebyggelsen ska följa innerstadens skala och bygga vidare på det befintliga gaturummet. Förbindelserna mellan de olika trafikslagen ska förstärkas med en ny genomtänkt underjordisk logistik. Här är det angeläget att stadsbyggnadskontoret ser till att de nya byggnadernas arkitektur får en utformning som är värdig mötet med Riddarfjärden, samspelar med Stadshuset och tonar med Waterfronts negativa inverkan på stadsmiljön. Vi välkomnar ambitionen med stråk med parker mot vattenrummet. Problemet kommer fortsatt att vara den störande trafikspaghettin i området, vilket understryker behovet av en långsiktig lösning där Centralbron grävs ned.

Det vi framför allt saknar i Cityprogrammet är riktlinjer för det offentliga rummet. Det arbetar trafiknämnden med utan något samspel med medborgarna. Så här kan vi inte ha det. Det är helt orimligt och understryker de krav vi ställt i en skrivelse till kommunstyrelsen att arbetet med det offentliga rummet ska överföras från trafiknämnden till stadsbyggnadsnämnden. Torgen och gaturummen och parkerna är vårt gemensamma vardagsrum. Stadsbyggnadsnämnden och stadsbyggnadskontoret ansvarar för och har kunskapen om gestaltningen av staden i detaljplaner och bygglov. De har inarbetade rutiner för samråd med medborgare, föreningar

och organisationer. Det är dags att det offentliga rummet hanteras där det hör hemma.

Välkomna till vårens verksamhet!!

Monica Andersson
Ordförande Samfundet S:t Erik

MEDDELANDEN FRÅN KANSLIET

Håll utkik på vår hemsida!

Under nuvarande omständigheter händer det att vi med kort varsel måste ställa in programpunkter. Om så sker, annonseras detta på vår hemsida på startsidans kalendarium och under ”Program” www.samfundetsterik.se. Vi ber er därför att regelmässigt besöka vår hemsida inför ett arrangemang.

Dessutom erbjuder vi emellanåt visningar och andra evenemang mellan ordinarie informationsblad. Dessa extrainsatta programpunkter annonseras via e-nyhetsbrevet och på hemsidan.

Nyhetsbrev på e-post

Nyhetsbrev med information från styrelse, kansli och samarbetspartners skickas ut från kansliet per e-post mellan ordinarie pappersutskick. Vill du också få dem? Skicka i så fall din e-postadress till oss. Du kan när som helst säga upp din prenumeration.

Övergång till digitala medlemsprogram

Under året 2022 övergår vi successivt digitala medlemsutskick, vilket gäller även infobladen. Vill du fortfarande få medlemsutskicken med reguljär post, ber vi dig anmäla detta till kansliet.

Nästa medlemsutskick med program för maj–september

Innevarande programperiod är nedkortad med en månad. Program för perioden maj–september beräknas vara medlemmarna tillhanda vecka 15–16.

Vänmuseer och samarbetspartners

Stadsmuseet och Medeltidsmuseet håller igång sina ordinarie verksamheter men har fortfarande ett begränsat antal deltagare vid visningar och föreläsningar. Båda museerna håller stängt måndagar men erbjuder övriga dagar ett rikt utbud av aktiviteter. Stadsmuseets öppettider är tisdag & torsdag 11–20, onsdag samt fredag–söndag 11–17. Medeltidsmuseet tisdag–söndag 12–17, onsdagar 12–20.

Strindbergmuseet och K.A. Almgrens sidenväveri håller öppet men har infört vissa begränsningar. Öppettider för Strindbergmuseet är tisdag–söndag 12–16 och för K.A. Almgren måndag–lördag 12–16.

Museernas medlemsrabatter:

- *10% i Stadsmuseets & Medeltidsmuseets butiker
 - *50% på Stadsmuseets stadsvandringer (1 biljett/medlem)
 - *50% på visning av Stadsmuseets & Medeltidsmuseets museilägenheter (1 biljett/medlem)
 - *50% på entréavgiften till K. A. Almgrens Sidenväveri, samt 10% i museibutiken
 - *50% på entréavgiften till Strindbergsmuseet, 10% i museibutiken samt 20 kr rabatt på arrangemang
-

CORONA – RIKTLINJER

Vi fortsätter att följa FHM:s rekommendationer. Just nu skenar smittspridningen, vilket medfört att restriktionerna återigen skärpts. För vår del innebär det begränsningar av deltagarantalet både vid föreläsningar och vandringar samt att vi tills vidare avstår från visningar. Men det kan också komma att krävas särskilda regler vid vissa arrangemang.

Fortfarande gäller: Stanna hemma vid minsta tecken på sjukdom!

GDPR

Om dataskyddsförordningen GDPR, och hur vi hanterar dina personuppgifter kan du läsa om på vår hemsida.

ÅRSMÖTE 2022

Samfundet S:t Eriks årsmöte äger rum onsdagen den 4 maj 2022 kl 19.00 i Stora Börssalen, Stortorget. Kallelse med årsmötesprogram, föredragningslista samt årsredovisningen för 2021 kommer att anslås på samfundets hemsida och skickas ut i god tid före årsmötet – digitalt till dig som efterfrågat det.

För ytterligare information se bilaga.

ANMÄLAN TILL PROGRAM

Anmälan till medlemsprogrammen sker till Samfundet S:t Eriks kansli **tidigast onsdag 9 februari kl 10.00** (om ej annat anges) per e-post kansli@samfundetsterik.se.

Obs! Anmälningar inkomna före utsatt tid beaktas ej.

Deltagaravgiften inbetalas efter bekräftad plats till Samfundet S:t Eriks **bankgiro 820-1550**.

Tack för att du meddelar återbud! Vi har som regel reservlistor till de olika arrangemangen, så i det fall du får förhinder tar gärna en av dessa reserver din plats. Avbokningar inkomna senare än fem arbetsdagar före avsett arrangemang återbetalas inte.

Vänligen kom i tid! Var på plats 10 minuter innan aktuellt arrangemang börjar.

Obs! 1 plats per medlemskap.

Ombokade arrangemang

Ni som varit anmälda till program som ställts in, behåller er respektive plats. Det gäller *Så byggdes husen* 31 mars och *Medeltida begravningar* 6 april. Nytt datum för visning av Markuskyrkan i Björkhagen meddelas senare.

KALENDARIUM feb–april 2022

Vänligen kom i tid! Var på plats 10 minuter innan aktuellt arrangemang börjar.

Onsdag 9/2	Anmälan öppnar kl 10.00
Onsdag 23/2	<i>Stormakts-skärgård</i> (Zoom-föredrag)
Onsdag 16/3	<i>Vågmästare</i> (föredrag)
Onsdag 23/3	<i>Stora brobyggare. Ingenjörernas triumf</i> (föredrag)
Torsdag 24/3	<i>Från Eldkvarn till Kungsholmens tullhus</i> (vandring)
Torsdag 31/3	<i>Så byggdes husen 1880–2020</i> (föredrag)
Måndag 4/4	<i>Från Eldkvarn till Kungsholmens tullhus</i> (vandring)
Onsdag 6/4	<i>Medeltida begravningar</i> (föredrag)
Torsdag 21/4	<i>Från Eldkvarn till Kungsholmens tullhus</i> (vandring)
Lördag 23/4	Kulturnatt (öppet hus)
Söndag 24/4	<i>Skyltsöndag på Östermalm</i> (vandring)
Onsdag 27/4	<i>Stadens gränsplatser</i> (Zoom-föredrag)
Onsdag 4/5	Årsmöte (se bilaga)

Obs! Obligatorisk anmälan: kansli@samfundetsterik.se tidigast **onsdag 9 feb kl 10.00** (om ej annat anges).

Deltagaravgiften inbetalas efter bekräftad plats till Samfundet S:t Eriks bankgiro 820-1550.

Endast 1 plats per medlemskap.

Glöm ej att besöka vår hemsida för eventuella programändringar!

STORMAKTSSKÄRGÅRD. MARIN LANDSKAPSHISTORIA UTMED FARLEDERNA MOT STOCKHOLM

Under 1600-talet utvecklades Sverige till en militär stormakt samtidigt som internationella kontakter och handelsutbyte vitaliserades. I stormaktens mitt, omgärdat av tusentals svärnavigerade öar, skär och lömska undervattensgrynnor låg Stockholm. Härifrån administrerades landets moderniserade och effektiviserade förvaltning av skatter och tullar för de skepp som utgjorde kontakterna med utlandet. Farlederna genom skärgården kantades av en brokig och ständigt föränderlig bebyggelse som till största delen bestod av skepp. Spären efter segelfartygen försvann från havsytan så snart kölvattnet lagt sig, och Stockholms skärgård framstår idag i det närmaste som ett orört naturlandskap.

Föreläsare är **Niklas Eriksson**, docent vid Institutionen för arkeologi och antikens kultur, Stockholms universitet och specialiserad på marinarkeologi.

När: Ons 23 februari kl 18.00–19.00 (ca)

Var: Via Zoom. Länk meddelas mot anmälan

Kostnad: Ingen kostnad

VÅGMÄSTARE – HANDEL OCH SJÖFART I STOCKHOLM FRÅN BOHNSTEDT TILL SVEA

Stockholm har sedan medeltiden varit både huvudstad och hamnstad. Myllret av människor, ljuden, trängseln och dofterna vid stadens kajer definierade 1800-talets Stockholm. Livets nödortfärd liksom lyx upprätthölls till inte ringa del av grosshandlare, av vilka de flesta också var redare med egna fartyg. Dessa borgare, som inte sällan var invandrare, förde in utländska varor och fraktade svenska varor till utlandet för export. Flera grosshandlare blev kändisar i dåtidens kulturella Stockholm och umgicks i hovets och societetens kretsar, bland andra grosshandlare Carl Fredrik Bohnstedt (1776–1838), som inleder berättelsen.

Föreläsare gör **Björn Hagelin** med bakgrund som forskare inom försvars- och säkerhetspolitik vid föregångaren till Försvarets forskningsinstitut, Uppsala universitet och Stockholms internationella fredsforskningsinstitut.

När: Ons 16 mars kl 18.00–19.00 (ca)

Var: Birgittasalen, Medeltidsmuseet, Strömparterren

Kostnad: 60 kr

STORA BROBYGGARE – INGENJÖRERNAS TRIUMF

Det tidiga 1900-talets ingenjörskonst och utvecklingen av teknik och material banade vägen för ett flertal, epokgörande brobyggen. I boken *Stora Brobyggare* uppmärksammas de ingenjörer som vid tiden förverkligade de stora broarna i Stockholm. Axel Björkman skapade Skurubron och Riksbron. Ernst Nilsson och Salomon Kasarnowsky hade centrala roller i projektet Hammarbyleden som ledde till broar vid Danvikstull, Skanstull och Liljeholmen. Årstabron uppfördes under ledning av dem och de ansvarade för byggandet av Tranebergsbron, Västerbron och andra viktiga broar. Bergsunds Mekaniska Verkstad deltog i många broprojekt i Stockholm.

Föreläsare är **Sture Samuelsson**, professor emeritus i Konstruktionslära vid KTH Arkitektur.

När: Ons 23 mars kl 18.00–19.00 (ca)

Var: Birgittasalen, Medeltidsmuseet, Strömparterren

Kostnad: 60 kr

FRÅN ELDKVARN TILL KUNGSHOLMENS TULLHUS – EN VANDRING UTEFTER HANTVERKARGATAN

Hantverkargatan var verkligen hantverkarnas gata, en av de äldsta på Munklägret, dvs Kungsholmen, med historia från 1600-talet. Snart började dock gatan präglas av sjukhus och militärer. Under ångans intåg på 1800-talet kom fabriker och ångvisslor ljud i nästan varje kvarter. En ny fas tog sin början på 1900-talet då tjänstemännen blev en stor del av Kungsholmen med alla ämbetsverk och byggnader som uppfördes.

Med **Maj Sandin** som ciceron vandrar vi genom Hantverkargatans olika tidsepoker.

När: Tor 24 mars kl 13.00–14.30 (ca)

Mån 4 april kl 17.00–18.30 (ca)

Tor 21 april kl 17.00–18.30 (ca)

Samling: Innanför portalen till det gamla Serafimerlasarettet, Hantverkargatan 2

Kostnad: 120 kr

SÅ BYGGDES HUSEN 1880–2020

Cecilia Björk och **Laila Reppen**, båda arkitekter SAR/MSA, presenterar den omarbetade nionde upplagan av *Så byggdes husen* som denna gång spänner över perioden 1880–2020. En exposé över den svenska arkitekturens tidsepoker, såväl vad gäller gestaltning som konstruktion och planlösningar, och en oundgänglig handbok för både den arkitekturhistoriskt intresserade och den arkitekturhistoriskt bevandrade.

När: Tor 31 mars kl 18.00–19.00 (ca)

Var: Sevenbomssalen, Stadsmuseet, Södermalmstorg

Kostnad: 60 kr

MEDELTIDA BEGRAVNINGAR OCH KYRKOÅRD VID STORKYRKAN I GAMLA STAN

Vid arkeologiska undersökningar under 2019–2020, mellan Storkyrkan och Slottet i Gamla stan, återfanns ett utsnitt av Stockholms äldsta kyrkogård med delar av omkring 350 skelettbegravningar. I schakten framkom också rester av en medeltida kyrkogårdsmur och i anslutning till denna flera brakteater som kunnat bestämmas till Magnus Erikssons myntning 1354–1361. De gravlagda levde i Stockholm under 1300–1500-talen. Men vilka var stadsborna och vilken livshistoria hade de?

Föreläsare är **Agneta Flood**, ansvarig arkeolog från företaget Arkeologikonsult vid utgrävningen, och som övervakat schaktningen från första skoptaget.

När: Ons 6 april kl 18.00–19.00 (ca)

Var: Birgittasalen, Medeltidsmuseet, Strömparterren

Kostnad: 60 kr

KULTURNATT

Stockholms historia och stadsutveckling är frågor som intresserar och engagerar! Under Kulturnatt Stockholm 2022 håller Samfundet S:t Erik öppet hus med representanter från styrelsen närvarande. Vi arrangerar också visningar av kvarteret Cepheus' innergård och har bokrea!

Kvarteret Cepheus är det äldsta och största kvarteret i Gamla Stan. På Samfundet S:t Erik initiativ sanerades det förslummade kvarteret åren 1934–1970. Under ledning av arkitekt Albin Stark revs 13 gårdshus och en sammanhängande innergård anlades, ritad av Sven A Hermelin och Inger Wedborn.

Visningstider av innergård: [kl. 18.15, 18.45, 19.15, 19.45](#) (biljett löses på plats – obs! begränsat antal platser).

När: Lör 23 april kl 18.00-24.00

Var: Köpmangatan 5, nb (ingång från gatan)
Gamla stan

Kostnad: Fri entré

SKYLTSÖNDAG PÅ ÖSTERMALM

Samfundet S:t Erik har i snart 30 år monterat sina blå emalj-skyltar på husen runt om i stan för att berätta om stadens, byggnadernas och stockholmarnas historia. På vår stadsvandring i kvarteren kring Karlaplan möter vi utifrån några av skyltarna det fattiga Ladugårdslandet som sedan blev det ”fina” Östermalm. Vi bekantar oss med stadsdelens människor och byggnader av alla de slag – skollhus, ämbetsverk och bostadshus för både fattiga och rika.

Guide är **Suzanne Lindhagen**, byggnadsantikvarie och ansvarig för Samfundets skyltverksamhet.

När: Sön 24 april kl 14.00–16.00 (ca)

Samling: Karlaplan, vid fontänen (östra sidan)

Kostnad: 120 kr

STADENS GRÄNSPLATSER – KUNGLIGA POLISKAMMAREN OCH VARDAGENS OMSTRIDDA RUM 1776–1835

Stockholms sena 1700- och tidiga 1800-tal präglades av demografisk och ekonomisk stagnation. Under samma period genomgick dock vardagslivet i staden stora förändringar på kort tid. Detta framkommer i mötet mellan Stockholms invånare och polisbetjäningen som tillhörde Kungliga Poliskammaren som inrättades 1776. Kammaren dokumenterade all dagliga förseelser, något som ditintills inte bevarats på ett systematiskt sätt. Därmed ges en unik inblick i vardagens polisiära praktiker och ett på många sätt omstritt stadsrum avslöjas.

Föreläsare är **Tobias Osvald**, doktorand vid Historiska institutionen, Uppsala universitet.

När: Ons 27 april kl 18.00–19.00 (ca)

Var: Via Zoom. Länk meddelas mot anmälan

Kostnad: Ingen kostnad

YTTRANDEN

Samfundet har sedan förra utskicket yttrat sig i nedanstående ärenden. Läs yttranden i sin helhet på vår hemsida under fliken ”Opinion”, www.samfundetsterik.se.

- Bromstens IP, Ny skola, Bromsten 8:26 m.fl. i stadsdelen Bromsten, S-Dp 2020-15870, 20220124
- Folkparksvägen, del av Västberga 1:1, Solberga, dnr 2019-11753 20210114
- Del av Södermalm 2:8 vid Lundagatan, Södermalm, dnr 2016-14774 20210114 med bilagor (1)
- Stallmästaregården överklagande 20220113
- Julrosen 11, Spånga församlingshus, Spånga, dnr 2021-09814, 20211217
- Yxan 4, fastigheten Yxan 4 m.fl., Södermalm, S-Dp 2016-14530, 20211122,
- Sperlingens backe SSE RAÄ MÖD med bilagor, 20211109
- Östra Hagastaden, Norrtull, sdp 2016-17865, 20211109 med bilaga
- Skeppsholmsviken 6 m fl, mål P 6338-21, möd, 20211103
- Kavelbron 2 m fl, Älvsjö, sdp 2020-08671, 20211029
- Liljeholmsbadet överklagande av länsstyrelsens beslut, dnr 403-53202-2021, 20211027
- Årstafältet etapp 4A och etapp 4B, granskning, S-Dp 2017-06550 och 2017-19529, 20211026

KONTAKT

Post-, besöks- och fakturaadress:

Samfundet S:t Erik, Köpmang 5, 111 31 Stockholm

Telefon: 08-21 09 24

E-post: kansli@samfundetsterik.se

Samfundet S:t Eriks styrelse nås via kansliet

KANSLI och social media

Öppettider: säkrast tisdag–torsdag kl 10.00–15.00

Hemsida: www.samfundetsterik.se

Facebook: www.facebook.com/Samfundetsterik/

Instagram: SamfundetStErik